

10.12.2010

Luonto-Liitto ry.
Annankatu 26 A
00100 Helsinki

Salon seudun luonnonsuojeluyhdistys ry.
PL 81
24101 Salo

Suomen luonnonsuojeluliitto ry.
Kotkankatu 9
00510 Helsinki

Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri ry.
Luonnonsuojelukeskus
Martinkatu 5
20810 Turku

Metsähallitus

Etelä-Suomen luontopalvelut
Mikael Nordström
mikael.nordstrom@metsa.fi

Asia: LAUSUNTO TEIJON RETKEILYALUEEN HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMAN LUONNOKSESTA

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto Teijon retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksesta. Toteamme lausuntonamme seuraavaa.

1. Teijon retkeilyalue on tärkeä hemiboreaalin metsämanner

Teijon retkeilyalue on hemiboreaalin metsäkasvillisuusvyöhykkeen laajimpia ja yhtenäisimpiä metsäalueita. Retkeilyalue (2336 ha) yhdessä siihen liittyvien, pääosin metsätalouskäytössä olevien alueiden kanssa muodostaa Lounais-Suomen oloissa selvän metsämanneren. Myös valtion varsin yhtenäinen maanomistus Teijolla luo osaltaan pohjaa metsämannerajattelulle. Suunnitelmaluonnoksessakin (yhteenvedon kohta II, Keskeiset arvot ja uhat) viitataan alueen laajuuteen ja yhtenäisyyteen: ”Alueen suot, metsät ja järvet muodostavat Varsinais-Suomen maakunnan mittakaavassa merkittävän erämaakokonaisuuden.”

Teijon alue on luonnoltaan monipuolinen: karujen kallioiden ja ”ylänkömäisyyden” vastapainoksi alueella on kaikentyyppisiä metsiä reheviin lehtoihin asti. Myös soiden kirjo kattaa suuren joukon suotyyppisiä karuista rämeistä reheviin korpiin ja lettoihin. Kallioisuus ja mereisyys tuovat oman lisänsä alueeseen ja tekevät siitä osaltaan omaleimaisen. Alueessa olisi ainesta vaikkapa kansallispuistoksi, sillä se täyttää hyvin luonnonsuojelulain kansallispuistolta vaadittavat kriteerit niin virkistyskäyttömerkityksen kuin luonnonarvojen osalta.

Pääosa retkeilyalueesta kuuluu Teijon ylänkö -nimiseen Natura 2000 -verkoston kohteeseen. Natura-rajauksen ulkopuolelle jää lähinnä vain Isoholman saari Teijonselällä. Aikojen kuluessa

toteutettujen metsänkäsittelytoimien vuoksi Teijon metsät eivät kuitenkaan ole tällä hetkellä luonnoltaan kovin edustavia, vaikkakin ne ovat runsaspuustoisia. Retkeilyalueen metsämaalla puuston keskitilavuuden on ilmoitettu olevan peräti 210 m³/ha (Kohta 23B Metsätalous, s. 70) eli todella huomattavasti Etelä-Suomen keskiarvoa korkeampi. Runsas puusto on hyvä lähtökohta esimerkiksi ennallistavaan suojeluun. Pidämmekin tärkeänä, että hoito- ja käyttösuunnitelman keskeiseksi tavoitteeksi otetaan alueen luontoarvojen lisääminen. Käytännössä tämä voisi olla esimerkiksi alueella esiintyvien luontodirektiivin luontotyyppien sekä METSO-ohjelmassa painotettujen luontotyyppien ja rakennepiirteiden lisäämistä sekä retkeilyalueen suojelluissa, että talouskäytössä olevissa osissa.

Mielestämme lausunnolla oleva Teijon retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnos ei edistä riittävästi METSO-ohjelman tavoitteita. Se ei myöskään olennaisesti vahvista alueen luonto- ja virkistysarvoja. Esitämme, että suunnitelman valmistelulle otetaan lisää aikaa. Jatkovalmistelussa erityinen painoarvo tulee kohdistaa metsätalouden säätelyyn sekä ennallistamis- ja suojelutoimien määrän tuntuvaan lisäämiseen.

2. KuntaMETSO-työryhmän toimenpide-esitykset ja METSO-ohjelman tavoitteet

Kolmen Etelä-Suomessa sijaitsevan valtion retkeilyalueen (Teijo, Evo, Ruunaa) hoito- ja käyttösuunnitelmia uusitaan osana METSO II -ohjelmaa. On siis päivänselvää, että suunnitelmien tarkistuksissa on annettava suuri merkitys METSO-ohjelman tavoitteiden toteuttamiselle ja ohjelmassa tärkeiksi todettujen luontotyyppien ja rakennepiirteiden lisäämiselle.

Nykyinen Teijon suunnitelmaluonnos edistää mielestämme niin vähän METSO-ohjelman tavoitteita, että se ei riitä valtioneuvoston METSO II-periaatepäätökseen kirjatun retkeilyalueita koskevan METSO-toimenpiteen toteuttamiseksi. Metsähallitus on päättänyt hoidon ja käytön suunnittelun yhteydessä siirtää Teijolla metsätalouden ulkopuolelle 63 hehtaaria METSO-kohteita. Tämä vastaa noin 2,7 prosentin osuutta retkeilyalueen pinta-alasta. Käsityksemme mukaan kyseiset hehtaarit olisi pitänyt jättää metsätalouden ulkopuolelle jo noin viisi vuotta sitten, kun meneillään oli METSO-ohjelman pilottivaihe.

Ihmettelemme, miten Metsähallitus voi näin suurelta osin sivuuttaa myös vuonna 2006 valmistuneet KuntaMETSO-työryhmän toimenpide-esitykset. Haluammekin muistuttaa Metsähallitusta laajapohjaisen asiantuntijaryhmän työstä listaamalla seuraavassa keskeisimmät työryhmän retkeilyalueita koskevat toimenpide-esitykset.

Metsähallitus laatii vuorovaikutteisesti retkeilyalueiden ennallistamis- ja luonnonhoitosuunnitelman, joka käsittää seuraavat osat:

- *ennallistamissuunnitelma, jossa kiinnitetään erityistä huomiota korpiin sekä soveltuvilta osin myös rämeiden, pienvesien sekä yksipuolisten talousmetsien ennallistamiseen. Ennallistamisen painotukset vaihtelevat retkeilyalueittain.*
- *ajantasaiset palojatkumosuunnitelmat, joissa määritellään retkeilyaluekohtaisesti luonnonhoidollisten kulotusten määrä ja kohdentuminen.*
- *suunnitelmat laji-inventointien täydentämisestä sekä löydettyjen uhanalaisesiintymien aktiivisesta hoitamisesta.*
- *suunnitelmat lahoppuun ja lehtipuun lisäämiseksi. Tuulenkaatojen keruusta luovutaan pois lukien isot myrskytuhoalueet yksityismaihin rajautuvilla alueilla sekä siellä, missä niistä on selkeää vaaraa virkistyskäytölle tai haittaa retkeilyrakenteille tai -reiteille.*

- *suunnitelma, jonka mukaan uudentyyppisiä, pienimuotoisia hakkuutapoja sovelletaan käytännössä. Tällaisia menetelmiä ovat pienaukkohakkuut, poimintahakkuut ja erirakenteistavat hakkuut. lehtojen hoito-ohjelma Teijon retkeilyalueelle.*

Lausunnonantajien näkemyksen mukaan nykyinen **suunnitelmaluonnos ei alkuunkaan vastaa KuntaMETSO-työryhmän toimenpide-esityksiä.**

3. Suunnitelmaluonnoksen luettavuus ja aikajänne

Suunnitelmaluonnos on periaatteessa kooste erilaisista lomakkeista, mikä tekee siitä mielestämme luettavuuden kannalta ikävän. Esitämme, että suunnitelman lopullisesta versiosta ainakin pääosa kirjoitetaan lukijaystävällisempänä ja perinteisenä ”leipätekstinä”. Alun yhteenvedo parantaa nykyversion luettavuutta ja selkeyttää suunnitelmaa, mutta ei tarpeeksi.

Karttoja suunnitelmaluonnoksessa on melko runsaasti, mikä konkretisoi tekstiä. Kartoissa on kuitenkin myös puutteita: esimerkiksi suojelutilannetta ja luonto- ym. erityiskohteita esittelevä kartta (kartta 10, s. 73) saisi olla paljon tarkempi. Siinä tulisi myös näkyä metsikkökuvioiden rajat ja kuvionumerotkin. Teknisesti niin tarkan kartan lisääminen suunnitelman keskelle ei liene mahdollista, joten kartta voisi olla suunnitelman lopussa erillisenä liitteenä. Lopulliseen suunnitelmaan on tärkeää ottaa mukaan myös **kartat metsätaloustoimenpiteistä**, jotka aiotaan toteuttaa alueella suunnittelukaudella.

Suunnittelukauden pituus tulisi olla suunnitelmassa selkeämmin ilmaistuna. Yhteenvedon lopussa, kohdassa ”Lisätietoa suunnittelusta” kerrotaan, että suunnittelukausi on noin 15 vuotta. Nykyisen kaltainen suunnitelma on merkittävältä osin vanhentunut jo tällä hetkellä, eikä se näkemyksemme mukaan tarjoa asiallista näkemystä retkeilyalueen käytöstä vuoteen 2025 asti. Suunnitelman aikajännettä on syytä laskea 10 vuoteen. Mikäli aikajänne säilyy 15 vuodessa, on ennallistamistoimenpiteiden ja lisäsuojelun määrää moninkertaistettava luonnoksen melko vaatimattomista luvuista.

4. Hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnoksen sisältö

Yhteenvedon kohdassa I pitää mielestämme olla mukana tarkempi alueella harjoitettavan metsätalouden kuvaus. Nyt siinä mainitaan vain ylimalkaisesti ne ohjeet, joita metsätaloudessa noudatetaan. Huomattavasti tarkempi, paikkatietoon sidottu metsätalouden kuvaus olisi kuitenkin perusteltua, sillä sitä harjoitetaan selvästi yli puolella retkeilyalueen pinta-alasta. Teijolla harjoitettava metsätalous on sitä paitsi retkeilyalue-statuksesta ja Natura 2000 verkostosta huolimatta lähes normaalia metsätaloutta (mm. uudistushakkuita, siemenpuiden poistoja, harvennuksia ja maanmuokkauksia). Tämä olisi syytä tuoda rehellisesti esiin.

Suunnitelman sisällysluettelosta voi nykyisellään saada sellaisen käsityksen, että metsätalous on retkeilyalueella marginaalinen maankäyttömuoto tai että sitä ei harjoiteta lainkaan. Metsätalous on piilotettu osaksi kohtaa 23 Muut luonnonvarojen ja alueiden käytön toimenpiteet. Esitämme, että metsätalous ensinnäkin edes mainitaan suunnitelman sisällysluettelossa ja toiseksi metsätalouden kuvaus nostetaan paremmin esille. Näin vältettäisiin lukijan johtaminen harhaan.

Positiivisena yksityiskohtana pidämme sitä, että yhteenvedon kohdassa II (Keskeiset arvot ja uhat) mainitaan seuraavasti: ”Retkeilyalueella toiminnan päätavoite on ulkoiluarvojen parantaminen. Retkeilyarvojen uhkia ovat mm. metsätalous, retkeilyreittien kuluminen ja metsästys.” Molempiin

lauseisiin pitäisi mielestämme kuitenkin lisätä retkeilyarvojen rinnalle luontoarvot. Joka tapauksessa Teijon hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnoksessa tunnustetaan metsätalouden esimerkiksi juuri retkeilylle tuoma uhka selvästi paremmin kuin samaan aikaan lausunnolla olevassa Evon suunnitelmaluonnoksessa.

Yhteenvedon kohdassa III (Tavoitteenasettelu) suunnitelman päämääräksi asetetaan mm. metsätalouden kannattavuus. Tämä on mielestämme selvässä ristiriidassa yhteenvedon kohdan I (Nykytilan kuvaus) kanssa, jossa todetaan, että ”retkeilyalueen päätavoite on retkeily- ja ulkoilutoiminta”. Toisaalla suunnitelmaluonnoksessa (Kohta 14 Uhka-analyysi, s. 38) kuitenkin todetaan, että metsätalous on luonnon virkistyskäytön keskeinen uhkatekijä.

Nykytilan kuvaus

Suunnitelmaluonnoksen nykytilan kuvauksen suurin puute on mielestämme se, että metsätaloudesta ei mainita juuri mitään, vaikka kyseessä on retkeilyalueen pinta-alallisesti keskeisin maankäyttömuoto. Metsätaloutta käsitellään vasta Toteutus-kohdassa 23 B sivuilla 69–72.

Metsätalous

Suunnitelmaluonnoksen metsätalousosio tulisi laatia kokonaan uudelleen. Nykyinen versio mahdollistaa Teijon retkeilyalueella lähes tavanomaisen metsätalouden jatkamisen.

Metsänkäsittelyn tavoitteet retkeilyalueella tulisi 2010-luvulla uudistaa kokonaisvaltaisesti. Päätavoitteeksi tulisi ottaa luonnontilaisen ja luonnontilaisen kaltaisen metsikkörakenteen sekä luonnontilaisen kaltaisen suo- ja pienvesiluonnon palauttaminen alueelle mahdollisimman laajasti vuoteen 2050 mennessä.

Lausunnonantajien mielestä Teijon retkeilyalueella tulee jatkossa harjoittaa vain sellaista metsänkäsittelyä, josta on ilmeistä hyötyä luonnonsuojelulle ja/tai virkistyskäytölle. Uudistushakkuiden kohdalla tämä tarkoittaa luopumista muista kuin alle 0,3 ha laajuisista pienaukkohakkuista. Myös kunnostusojitukset on syytä lopettaa ja korvata suoluonnon ennallistamishankkeella. Suunnitelmaluonnoksen (s. 71) maininta ”Kunnostusojituksia voidaan tehdä, jos ojan tukkeutumisesta johtuva veden pinnan nousu uhkaa tappaa puuston” on esimerkki luonnon monimuotoisuudelle erittäin haitallisesta tavoitteesta, jollaiset pitäisi pikaisesti unohtaa Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla retkeilyalueella.

Kolmas haitallisuutensa vuoksi selkeästi lopetettava toimenpide on ylispuiden poisto, joka paitsi heikentää metsän maisema-arvoja (etenkin talvi) myös luo tarpeettoman tasarakenteisia tulevaisuuden metsikkörakenteita. Harvennukset tulisi rajoittaa yksinomaan tasarakenteisiin nuoriin ja varttuneisiin, liian havupuuvaltaisiin kasvatusmetsiin. Harvennushakkuut tulisi lisäksi tehdä saman kuvion sisällä eri intensiteetillä, mikä lisäisi kuvion sisäistä monimuotoisuutta.

Hoito- ja käyttösuunnitelmaan tulisi vielä nykyistä selvemmin kirjata se, että tuulenkaatoja ei korjata muuten kuin niissä tapauksissa, joissa runsaita tuulenkaatorytöjä ja tuhoalueita on syntynyt yksityismaiden rajoille tai muuten sopimattomiin paikkoihin (kämppien pihamaat yms).

Vakava puute suunnitelmaluonnoksessa on myös se, että siinä ei ole edes alustavaa arviota siitä, kuinka paljon alueella aiotaan suunnitelmakaudella toteuttaa erilaisia hakkuita ja metsätaloustoimenpiteitä. Suunnitelma-aineistosta myös puuttuu kartta siitä, mihin luonto- ja virkistysarvojen kannalta haitallisimmat toimenpiteet kohdistuisivat. Tämä viittaa siihen, että retkeilyalueen metsänkäsittelyä ei edelleenkään suunnitella pitkäjänteisesti ja vuorovaikutteisesti,

vaan se tapahtuu Metsähallituksen sisäisenä päätöksentekona esim. puumarkkinoiden yms. mukaisesti.

Metsätaloudesta kertovassa osiossa (s. 70) mainitaan, että ”Metsien kasvu on ylittänyt hakkuissa poistetun puumäärän”. Mielestämme kyseessä on sellainen asia, jota ei erikseen tarvitse korostaa. Hakkuupoistuma jää selvästi alle puuston kasvun koko maankin tasolla, joten Natura 2000-ohjelmassa mukana olevalla retkeilyalueella – joka ei ole tavanomaista talousmetsää – asian alleviivaaminen on aivan turhaa.

Yhteenvedon kohdassa IV (Toteutus ja toimenpiteet) todetaan, että hakkuut toteutetaan pienialaisina. Tämä kaipaisi hieman selvennystä. Kyse tuskin on varsinaisista pienaukkohakkuista, mutta mikä lienee tässä tapauksessa pienialaista? Hehtaarimääriä ei mainita yhteenvedossa sen kummemmin kuin metsätalousoosiossakaan. Sivulla 71 sen sijaan kerrotaan, että uudistushakkuita pienennetään poimuilevin rajauksin ym. keinoin, mikä herättää epäilyksen siitä, että kyseessä ei suinkaan ole pienialainen hakkuu, vaan pienialaiselta näyttävä hakkuu. Tähän viittaa myös niin ikään epämääräiseksi jäävä tavoite ”Näkemä uudistusalueelle jää alle kolmeen hehtaariin”. Erikoiselta ja kyseenalaiselta vaikuttaa myös se, että ”uudistusalan kokoa voidaan kasvattaa [...] tavoiteltaessa luontaisia metsikkökuvioiden rajoja”. Kummallinen ja teoreettinen uudistushakkuiden lievennysyritys on myös se, että ”uudistusalan reunaa voidaan pehmentää poimimalla isoja puita jäävän puuston puolelta”. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että puuta hakataan enemmän kuin periaatteessa oli tarkoitus. Mielestämme nykyisenkaltaiset uudistushakkuut olisi lopetettava koko retkeilyalueella mahdollisimman pian. Samalla tarve maanmuokkaukseen lakkaisi, joten siitäkin voitaisiin luopua.

Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun toimenpiteiden suuruusluokka on monilta osin turhan vaatimaton.

Toimenpiteisiin tulisi lisätä mm. kangasmetsien ja soiden ennallistamista. Lisäksi alueen suojeltujen luontokohteiden verkostoa tulisi kehittää lisäämällä suojelua nykyisten suojelualueiden ja luontokohteiden kytkeytyneisyyden kannalta tärkeillä alueilla. Lisäsuojelua tulisi kohdentaa esimerkiksi METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden mukaisiin luokkien II ja III kohteisiin.

Toimenpide-esityksiin tulisi lisätä myös lajistoselvityksien täydentäminen. Näitä tulisi kohdentaa erityisesti niille osa-alueille, joissa aiotaan jatkossa harjoittaa metsätaloutta tai tehdä ennallistamistoimenpiteitä.

METSO-inventoinnit

Hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten tehtyjen luontoinventointien (millä tarkoitettaneen lähinnä METSO-inventointeja) tuloksena 63 hehtaaria metsää päätettiin jättää jatkossa metsätalouden ulkopuolelle. Tämä vastaa noin 2,7 prosentin osuutta retkeilyalueen pinta-alasta. Kaikkiaan retkeilyalueen 2336 hehtaarin pinta-alasta metsätalouden ulkopuolella on nyt noin 41 % (960 ha). Pidämme valitettavana, että hoidon ja käytön suunnittelun myötä alueen ekologinen verkosto on kasvamassa noin vähäisellä määrällä. Olisi mahdollista ja hyvin perusteltua siirtää huomattavasti isompi määrä metsää metsätalouden ulkopuolelle – Teijo on kuitenkin etenkin hemiborealisen metsäkasvillisuusvyöhykkeen oloissa sellainen laaja ja yhtenäinen metsäalue, jolle suojelua ja luonnonhoitotoimia olisi ekologisesti mielekästä keskittää.

Jatkotoimenpiteistä

Nykyinen luonnos ei riittävässä määrin turvaa ja lisää Teijon retkeilyalueen luonto- ja virkistysarvoja. Se ei myöskään edistä riittävästi METSO-ohjelman tavoitteita eikä siten vastaa valtioneuvoston METSO-päätöstä. Myös KuntaMETSO-työryhmän esityksistä merkittävä osa on jätetty toteuttamatta tai niitä edistetään niin vähäisissä määrin, että ne eivät vastaa riittävästi työryhmän esityksiä.

Allekirjoitukset

Risto Sulkava
puheenjohtaja
Suomen luonnonsuojeluliitto

Emma Kosonen
puheenjohtaja
Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri

Leo Stranius
pääsihteeri
Luonto-Liitto

Seppo Sällylä
puheenjohtaja
Salon seudun luonnonsuojeluyhdistys

Lisätiedot

Sini Eräjää
metsäasiantuntija
Suomen luonnonsuojeluliitto
sini.erajaa@sll.fi
p. 050 358 3838